

## ASPECTE ALE STILISTICII LITERARE ÎN STUDIILE MIHAELEI MANCAȘ<sup>1</sup>

Conf. univ. dr. Valerica SPORIȘ  
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

**Abstract:** *The paper approaches important aspects in the dynamics of literary stylistics as envisaged by Mihaela Mancaș. The researcher has dedicated her entire career to the study of the literary text (poetry, narrative and descriptive prose). Even if the research work carried out by Mihaela Mancaș might seem time consuming, it has always represented an excellent opportunity for intellectual fulfilment. During her entire career of more than fifty years she has written many books and articles, the main idea that emerges from her work is that literary stylistics brings together and harmonises literature and linguistics. Her work has inspired many generations of researchers. My research and my academic lectures in Romanian Stylistics rely on the books written by Mihaela Mancaș. This is the main reason why I chose to undertake a synthesis of her scientific contribution to the development of the Romanian Stylistics considering the fact that Stylistics has not been paid too much attention lately. Moreover, it has been considered old-fashioned. Regarding the methodology adopted in this paper, priority is granted to the thematic presentation. Thus, attention is paid to recent and less known publications: **Dictionary of stylistics: poetics, rhetoric, narratology, versification** and **Studies in style and stylistics (I-II)** – a collection of representative texts (studies, articles, chapters) published during the period 1962-2017. In case of research pertaining to the same topic I applied the criterion of chronology. The research authored by Mihaela Mancaș is outstanding in terms of interdisciplinarity, the sound stylistic analysis, the attention with which the author compiles the corpora she works with and the attention paid to context.*

**Keywords:** *Stylistics, literary text, stylistic traits, contextual analysis, dictionary of stylistics*

### 1. Prolegomene stilistice

**Mihaela MANCAȘ...** Un nume sonor în lingvistica românească actuală...

O viață dedicată cercetării stilistice a textului literar românesc (poezie, proză narativă și descriptivă), selectării unui corpus valoros, care să ilustreze numeroase valențe stilistice descifrabile în operele marilor noștri scriitori, analizei și interpretării fenomenelor de limbaj și de stil excerptate... Un demers poate cronofag, dar care a reprezentat dintotdeauna un prilej de satisfacție intelectuală.

Mihaela Mancaș ne-a familiarizat cu stilul său, caracterizat prin opțiunea de a acorda mai puțin spațiu scris componentei teoretice, aceasta fiind considerată importantă, însă fastidios de prezentat din cauza multiplelor opinii ale cercetătorilor. Preferă partea de stilistică aplicată, cu aplecare spre arhitectura și sensul textului

---

<sup>1</sup> Acknowledgment: „This work was supported by a grant of the Romanian Ministry of Education and Research, CNCS/CCCDI - UEFISCDI, project number PN-III-P3-3.6-H2020-2020-0160, contract no. 55/2021”.

literar, spre mecanismele (figurative) de producere a acestuia, dar și spre receptare. Domeniul principal al cercetării Domniei Sale este **stilistica textului literar**, iar metoda dominantă, **analiza (con)textuală**.<sup>2</sup>

„Stilul este omul (însuși).”... Cu această aserțiune se deschide dialogul moderatorului Cristian Pătrășconiu cu Mihaela Mancaș, în cadrul unui interviu-podcast<sup>3</sup>, în care cercetătoarea explică această „metonimie” notorie aparținând enciclopedistului Buffon.

Când ne referim la *stil*, desigur că ne îndreptăm atenția și spre domeniul de cercetare a acestuia – *stilistica*. În opinia Mihaelei Mancaș, stilistica este o știință – „o umbrelă largă” – care „cuprinde tot ce ține de expresivitate” și extrapolând, „tot ce ține de frumos”<sup>4</sup>. Stilistica este „partea cea mai blândă a lingvisticii”, „este subtilă”, are „o doză de rafinament”<sup>5</sup>, favorizând, în opinia cercetătoarei, lectura [dar și receptarea textului, am adăuga noi]. În consecință, stilistica – *arta expresivității* – pe de o parte, dezvăluie frumusețea limbajului, iar pe de altă parte, ajută la descoperirea farmecului literaturii, facilitând accesul la lumea interioară a scriitorului.

## 2. Repere metodologice

Lucrarea de față are ca scop prezentarea aspectelor relevante ale dinamicii stilisticii literare în viziunea unui specialist al acestui domeniu, Mihaela Mancaș.

Din punct de vedere metodologic, am optat pentru o prezentare mai mult tematică decât cronologică, începând totuși cu aparițiile editoriale recente (2022), cărora le-am oferit un spațiu mai larg, întrucât am apreciat că sunt mai puțin cunoscute publicului, dar și fiindcă sunt încununarea muncii lingvistice de o viață: *Dicționar de stilistică: poetică, retorică, naratologie, versificație* – un instrument extrem de util tuturor celor care vor să descopere resursele expresive ale operelor literare – și *Stil și stilistică. Studii* (vol. I-II) – o culegere de texte reprezentative ale aceleiași autoare.

Întrucât volumul al II-lea din *Stil și stilistică. Studii* se încheie cu patru texte despre arta descriptivă, am ales să continui cu o expunere succintă a cărții *Tablou și acțiune. Descrierea în proza narativă românească* – o privire diacronică asupra descrierii în textul narativ.

Anumite „modele stilistice” ne sunt dezvăluite în lucrările: *Limbajul artistic românesc în secolul al XIX-lea, Limbajul artistic românesc în secolul XX și Limbajul artistic românesc modern* (varianta actualizată a primelor două).

Cercetarea categoriei *afectivității* în poezie, o altă temă îndrăgită de autoare, s-a materializat în două cărți, care impresionează prin metodă și rafinament stilistic:

<sup>2</sup> A se vedea și Valerica Sporiș, *Mihaela Mancaș and the Stylistics of the Literary Text*, în *Book of Abstracts. Scientific Session of University Academic Staff*, nr. 5, Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade”, Târgu Mureș, 2022, p. 74.

<sup>3</sup> Spandugino® Podcasts – *Reziliența prin cultură. DIALOGURI ȘI REPERE: Mihaela Mancaș - Dicționar de stilistică*, 9 decembrie 2022 (<https://www.youtube.com/watch?v=zYitmATcAgQ>).

<sup>4</sup> Idem.

<sup>5</sup> Idem.

*Metafora afectivității în poezia românească și Lexicul afectivității și poezia românească din secolul XX.*

### 3. Contribuții științifice în domeniul stilisticii

Mihaela Mancaș a dedicat mult timp și energie cercetării textului literar românesc, însă cu asumarea caracteristică unui profesionist. S-a documentat și a scris mult în cei peste cincizeci de ani de studiu, rezultatele muncii Domniei Sale reprezentând sursă de inspirație pentru mai multe generații de lingviști. Acesta reprezintă motivul principal pentru care am ales să realizez o sinteză a contribuției sale științifice la dezvoltarea patrimoniului stilistic românesc, în contextul în care stilisticii nu i se mai acordă prea multă atenție, fiind adesea catalogată drept știință desuetă.

2022 a reprezentat pentru Mihaela Mancaș un succes, întrucât este anul în care au văzut lumina tiparului *Dicționarul de stilistică: poetică, retorică, naratologie, versificație* și cele două volume cu titlul *Stil și stilistică. Studii*.

**3.1. Dicționarul de stilistică: poetică, retorică, naratologie, versificație**<sup>6</sup> se alătură seriei reduse a dicționarelor de stilistică publicate la noi de-a lungul timpului: *Dicționarul figurilor de stil* (Gh. N. Dragomirescu, 1995), precedat de *Mică enciclopedie a figurilor de stil* a aceluiași autor (1975); *Dicționar de stilistică* (Mihaela Popescu, 2002/2007) și a unor dicționare de terminologie literară. Diverse concepte aparținând stilisticii sunt înregistrate și în *Dicționarul de științe ale limbii* (2001/2005), la elaborarea căruia a participat și Mihaela Mancaș cu 294 de articole de stilistică, poetică, retorică, naratologie și versificație. Autoarea ne divulgă impulsul scrierii acestei lucrări lexicografice: „În calitate de autoare a acestor articole, pe care cartea de față le preia și le completează, mi-am dat seama, încă din perioada când lucram la *Dicționarul* în cauză, că stadiul criticii și al exegezei contemporane românești ar avea nevoie de un instrument de lucru mai amplu și mai cuprinzător. De aceea, plecând de la experiența acumulată cu ocazia *Dicționarului de științe ale limbii*, am redactat volumul de față, ce cuprinde noțiunile fundamentale ale artei scrisului, amplificând atât numărul, cât și conținutul articolelor-text.”<sup>7</sup>

*Dicționarul de stilistică: poetică, retorică, naratologie, versificație*, alcătuit din aproape 400 de articole, cuprinde o serie semnificativă de termeni din domeniul vast, dar și controversat al stilisticii – teritoriul de manifestare a fenomenelor expresivității în complexitatea lor –, precum și concepte din domenii conexe: poetică, retorică, naratologie și versificație. Autoarea a selectat ca fundament teoretic lucrări ale unor nume consacrate (Ch. Bally, M. Bahtin, P. Fontanier, G. Genette, Grupul μ, H. Morier, P. Ricœur, M. Riffaterre, L. Spitzer, Tz. Todorov, I. Coteanu, D. Irimia, I. Iordan, T. Vianu, R. Zafiu ș.a.).

<sup>6</sup> Mihaela Mancaș, *Dicționar de stilistică: poetică, retorică, naratologie, versificație*, București, Editura Spandugino, 2022.

<sup>7</sup> Idem, *Cuvânt-înainte*, în *Dicționar de stilistică: poetică, retorică, naratologie, versificație*, p. 7.

La întrebarea: *De ce (să) iubim dicționarele?*, adresată în cadrul interviului-podcast amintit<sup>8</sup>, Mihaela Mancaș oferă câteva răspunsuri pertinente. În primul rând, nu crede că dicționarele sunt într-adevăr iubite. Un dicționar nu se citește asemenea unui cotidian, unui roman sau unui volum de poezii, de la un capăt la celălalt. Este o „carte fragmentară”, dar „cu caracter riguros”, pe care o deschizi când ai nevoie de o anumită informație științifică. Este o realitate faptul că un dicționar „pleacă de la alte dicționare”, însă, treptat, el se desăvârșește. Un dicționar de tip enciclopedic – așa cum este și cel lingvistic sau stilistic – este limitat la un anumit domeniu. Totuși, dicționarele îți pot da „un complex de inferioritate”, este de părere autoarea<sup>9</sup>, cu siguranță din cauza plurivalențelor structurale, analitice, ilustrative etc. „Explorând arhitectura «Dicționarului de stilistică», dialogul dintre Mihaela Mancaș, profesor emerit, unul dintre cei mai valoroși specialiști în stilistică literară, și publicistul și scriitorul Cristian Pătrășconiu reliefează punctele de convergență dintre diferitele științe ale limbii, inserțiile structuraliste care au reconfigurat în secolul trecut direcțiile de cercetare lingvistică, precum și rolul stilisticii în analiza estetică a creațiilor literare, invitându-ne la o subtilă reflecție asupra frumosului artistic.”<sup>10</sup>, scrie pe site-ul editurii care a scos la lumină dicționarul.

*Dicționarul de stilistică: poetică, retorică, naratologie, versificație* este o lucrare utilă nu doar specialiștilor în domeniu, lingviștilor sau filologilor, ci și publicului larg interesat de textul literar.

**3.2.** A doua contribuție științifică a Mihaelei Mancaș publicată în 2022 – *Stil și stilistică. Studii*<sup>11</sup> – este o antologie în două volume, care cuprinde exegeza (de natură) stilistică, rod al celor peste cincizeci de ani de cercetare în domeniu. Așa cum se procedează în mediul economic, de stat sau privat, vine o vreme când se face bilanțul. Așa a decis și Mihaela Mancaș: să facă un bilanț al preocupărilor de o viață, realizând o antologie de texte (studii, articole, capitole) reprezentative, publicate în decursul multor ani din cariera de dascăl și de stilistician (1962-2017). Antologia poate fi privită ca o „recapitulare științifică”, prilej de „melancolie”, dar și ca „revanșă asupra timpului”, după cum însăși autoarea mărturisește<sup>12</sup>.

Ca metodologie și surse de inspirație, Mihaela Mancaș a folosit: metoda analizei semantice „de sursă generativistă” (*I*, p.7), atunci când a realizat monografiile anumitor figuri de stil; formalismul rus și Școala naratologică franceză (*I*, p.7), mai ales atunci când a fost interesată de proza narativă. Analiza cantitativă completează tabloul metodologic.

Studiile și articolele selectate de autoare (scrise în română și franceză) au fost organizate în trei părți: *Despre text și Poezie* (vol. I), *Proză* (vol. II). Cel de-al doilea volum se încheie cu bibliografia științifică, urmată de sursele literare. La o

<sup>8</sup> Spandugino Podcasts – *Reziliența prin cultură. DIALOGURI ȘI REPERE: Mihaela Mancaș - Dicționar de stilistică* (<https://www.youtube.com/watch?v=zYitmATcAgQ>).

<sup>9</sup> Idem.

<sup>10</sup> Sursa: [https://edituraspandugino.ro/evenimente?event\\_id=80](https://edituraspandugino.ro/evenimente?event_id=80).

<sup>11</sup> Mihaela Mancaș, *Stil și stilistică. Studii*, vol I-II, București, Editura Universității din București, 2022.

<sup>12</sup> *Ibidem*, vol. I, p. 8.

lectură atentă, observăm unitatea tematică a cărții, capitolele nefiind organizate cronologic.

a. Având în centrul atenției analiza (con)textuală, autoarea a optat pentru includerea în **volumul I** a două studii care să prezinte caracteristicile textului literar, realizând legătura cu structura și mecanismul de acțiune a tropilor: configurația, coeziunea, coerența, retorica.

În *Configurația textului și retorica* (1991), autoarea vorbește despre „analiza supra- [și] extra-frastică” (I, p.11), în contextul dinamicii textului, metodă care solicită depășirea nivelului frastic și despre necesitatea elaborării unei „gramatici a textului narativ” (I, p.11), având ca finalitate relevarea posibilităților de realizare a coeziunii și a coerenței, la nivelurile gramatical și semantic (I, p.14). Corpusul ilustrativ include versuri (*Iubire, Tâlcuri, Calendar – Blaga*) și proză (*Craii de Curtea-Veche – Mateiu Caragiale; Creanga de aur – Sadoveanu*).

În studiul *Coerența textului și figura retorică* (1988), figura de stil este interpretată ca posibil criteriu de coerență. Demersul analitic conduce la următoarea concluzie a autoarei: „(...) un text poetic poate fi construit *retoric* sau de-construit *antiretoric*”, nefiind însă niciodată „a-retoric”<sup>13</sup>, indiferent de perioada literară căreia i se încadrează.

Partea a doua – *Poezia* – include 16 studii/ articole/ capitole, publicate în perioada 1962-2017. Primele trei au în atenție anumiți tropi (metafora, metonimia, comparația și personificarea). Punctul de mare interes îl reprezintă metafora, cu ramificațiile sale, cu „gramatica” sa (I, p.69, 72). Autoarea alege să discute despre similitudinile și diferențele existente între metaforă și comparație, între metaforă și metonimie. Se insistă asupra metaforei poetice prezente în texte aparținând scriitorilor: Apollinaire, Reverdy, Eminescu, Arghezi, Blaga, Ion Barbu ș.a., evitându-se deliberat o teoretizare amplă a fenomenului. Ceea ce leagă cele trei studii este metoda analizei contextuale și argumentarea manifestării interdependenței *sintactic - semantic* în cadrul metaforei.

Următoarele două studii sunt rezervate simbolului poetic, figură de stil dependentă contextual. Autoarea este interesată de categoriile de simboluri: „convenționale/ consacrate” și „poetice/ literare” (I, p.79-80), „transparente” și „obscure/ autarctice” (I, p.86), de raporturile acestora cu metafora și cu metonimia, folosind pentru exemplificare fragmente din opera lui Arghezi și a lui Blaga. În studiul despre sinestezie/ „transposition sensorielle” (I, p.91), Mihaela Mancaș schițează cadrul conceptual, demonstrează rolul său expresiv, folosindu-se în special de opera eminesciană, argheziană și sadoveniană. În această cercetare, se aplică și metoda analizei cantitative. Studiul sinesteziei marchează începutul cercetării autoarei, aceasta fiind tema lucrării sale de licență.

Epitetului Mihaela Mancaș îi consacră două studii, în care aplică metoda analizei stilistice și metoda comparativ-cantitativă. În primul studiu, prin cercetarea statutului și a funcțiilor epitetului „afectiv” [subl. aut., I, p.118] în poezia romantică a sec. al XIX-lea, se încearcă, de fapt, reliefația relației dintre limbajul artistic și

<sup>13</sup> *Ibidem*, vol. I, p. 34.

lexicul afectivității. Sfera „disforică” („suferință”, „tristețe”, „întuneric”) și sfera „euforică” („fericire”, „bucurie”) ipostaziază câmpurile lexico-semantice în care se încadrează epitele „afective”, regăsite în poezia romantică a sec. al XIX-lea. Dacă pentru unii lingviști/ stilisticieni *epitet* înseamnă *trop*, pentru alții el nu reprezintă decât un adjectiv care „califică” obiectul-substantiv. În al doilea studiu, atenția este direcționată spre epitetul „afectiv” în poezia interbelică, enumerându-se caracteristici gramaticale, categorii estetice și semantice. Concluziile punctează două aspecte sesizabile în poezia interbelică: a) epitetul devine interesant mai ales prin capacitatea sa de asociere, adică prin posibilitățile sale combinatorii; b) structura canonică a epitetului nu se află în spectrul preferințelor poezilor interbelici (I, p.149).

Mihaela Mancaș a cercetat și tehnica refrenului în poezia interbelică. Ca formă a paralelismului sintactic, refrenul dezvăluie noi funcții și valori în poezia românească dintre cele două războaie mondiale. Bacovia, Minulescu, Blaga, Ion Barbu, Voiculescu sunt poeții selectați de autoare pentru ilustrarea acestui procedeu poetic, văzut în text ca element „de coerență și constanță” (I, p.151).

După expunerea unor informații despre nașterea sonetului românesc, autoarea completează primul volum cu cinci studii despre diverse aspecte ale artei literare românești: Philippide – analiză stilistică de text („Promontoriu” – I, p.171-178); Blaga – originalitatea limbajului figurativ (I, p.179-202), raportul dintre „text” și „figură” (I, p. 203-224), „extensia” oximoronului (I, p.225-232); Arghezi – „metafora extinsă” (I, p.233-237).

Volumul I se încheie cu un capitol despre „interferența codurilor stilistice” la Nichita Stănescu și Mircea Cărtărescu (I, p.238-249). Altă perioadă, altă viziune, altă poetică...

**b. Volumul al II-lea**, alcătuit din 14 studii/ articole/ capitole, publicate în perioada 1966-2005, este consacrat prozei românești.

Autoarea a ales să deschidă acest volum cu analiza ritmului unor fragmente din proza lui Dimitrie Anghel, fenomen demonstrat în special prin figura paralelismului sintactic.

Stilurile discursive constituie un alt subiect important al cercetării Mihaelei Mancaș. Proza este terenul prielnic de manifestare a diverselor stiluri ale discursului: direct liber, indirect liber, monolog interior, mixt. Autoarea a reliefat stilul indirect liber în textul narativ, temă generoasă, cu multiple valențe expresive și caracteristici gramaticale, lexicale, intonaționale. În cele trei studii incluse în volum, analiza distribuțională complineste analiza stilistică. Rezultatele întregii cercetări asupra stilurilor discursive, cu accent asupra stilului indirect liber, au fost cuprinse în cartea *Stilul indirect liber în româna literară*<sup>14</sup> (teza de doctorat a Mihaelei Mancaș).

Următoarele șase capitole din volumul al II-lea sunt rezervate altor aspecte ale artei narative: imperfectul narativ în proza lui Mateiu Caragiale; funcțiile narative și expresivitatea timpurilor verbale în proza românească; relația dintre categoria persoanei și cea a timpului verbal, surprinsă în textul narativ; „monologul parodiat” în opera lui Caragiale (II, p.92); tehnica/ perspectiva narativă la Sadoveanu –

<sup>14</sup> Idem, *Stilul indirect liber în româna literară*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1972.

„acronia” și „povestirea cu cadru” (II, p.96) și la Camil Petrescu – „paralelismul narativ” (II, p.107).

Spre final, volumul al II-lea include patru studii despre arta descriptivă: caracteristici ale descrierii subiective, descrierea figurativă în proza interbelică, descrierea în cronicile moldovenești și descrierea în opera postmodernă. Astfel, sunt exemplificate și analizate tehnici ale descrierii literare în diferite perioade.

**3.3.** Despre arta descrierii Mihaela Mancaș discută pe larg în *Tablou și acțiune. Descrierea în proza narativă românească*<sup>15</sup>. Această carte prezintă aspecte privind descrierea în textul narativ (concept, caracteristici structurale și stilistice, tipologie, exemplificare, tehnici, funcții), începând cu prezentarea specificului ei în literatura română veche (accentul cade asupra cronicilor), trecând prin perioada romantică, apoi interbelică, încheindu-se cu descrierea de factură postmodernă. Similitudini și diferențe sunt ilustrate, rând pe rând, în scopul de a reda o imagine complexă asupra descrierii, în/sub toate formele ei: portret (etopee și prosopografie), tablou, topografie, cronografie, peisaj, descriere tematizată, descriere parodică, descriere-poem. Capitolul rezervat prozei postmoderne este poate cel mai sugestiv, autoarea evidențiind „tehnici de supralicitare a descrierii, de deconstrucție a narațiunii, de accentuare a subiectivității, de manifestare a intertextualității, ironiei și parodiei (...).”<sup>16</sup>

Cartea îmbină noțiuni de teorie a textului cu elemente de stilistică. Se remarcă, astfel, caracterul interdisciplinar, pertinenta explicațiilor de natură stilistică, precum și atenția acordată exemplificării, textul descriptiv fiind prezentat din mai multe perspective: lexical-semantică, gramaticală, stilistică și compozițională. „Extrem de interesantă este analiza strategiilor, a convențiilor și a inovațiilor prin care descrierea, în esență o pauză narativă, tinde să devină mai puțin artificială, să își justifice prezența în text sau pur și simplu să treacă neobservată; (...).”<sup>17</sup>, remarca Rodica Zafiu.

**3.4.** Rezultatele cercetării în domeniul stilisticii textului literar s-au concretizat și în alte lucrări marca Mihaela Mancaș: *Limbaajul artistic românesc modern. Schiță de evoluție*<sup>18</sup>, volum care reprezintă forma actualizată a două cărți: *Limbaajul artistic românesc în secolul al XIX-lea*<sup>19</sup> și *Limbaajul artistic românesc în secolul XX*<sup>20</sup>.

Varianta actualizată cuprinde, în consecință, două mari secțiuni: prima este rezervată cercetării poeziei și prozei românești din sec. al XIX-lea, iar a doua urmărește prioritar perioada interbelică. În demersul său, autoarea respectă anumite

<sup>15</sup> Idem, *Tablou și acțiune. Descrierea în proza narativă românească*, București, Editura Universității din București, 2005.

<sup>16</sup> Rodica Zafiu, *Păcatele limbii: Tablouri în mișcare*, în *România literară*, nr.41, 2005 ([https://arhiva.romanaliterara.com/index.pl/tablouri\\_n\\_micare](https://arhiva.romanaliterara.com/index.pl/tablouri_n_micare)).

<sup>17</sup> *Ibidem*.

<sup>18</sup> Mihaela Mancaș, *Limbaajul artistic românesc modern. Schiță de evoluție*, București, Editura Universității din București, 2005.

<sup>19</sup> Idem, *Limbaajul artistic românesc în secolul al XIX-lea*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

<sup>20</sup> Idem, *Limbaajul artistic românesc în secolul XX*, București, Editura Științifică, 1991.

coordonate ale cercetării, ținând seama însă de **binomul poezie - proză**: prezentarea cadrului stilistic, figuri sintactice/ de construcție, figuri semantice, stiluri discursive, formule compoziționale, tehnici narrative, elemente de lexic, sintaxă, morfologie și concluzii. Autorii cărora li se oferă cel mai mare spațiu de analiză sunt: Eminescu (cap. *Momentul Eminescu: apogeul limbajului poetic romantic*, p.118-171), Creangă și Caragiale (cap. *Clasicism și oralitate (Ion Creangă și I.L. Caragiale)*, p.172-211).

În *Prefața* variantei actualizate, Mihaela Mancaș menționează faptul că *Limbajul artistic românesc modern. Schiță de evoluție* „nu este o lucrare de istorie literară”, chiar dacă s-ar putea crede acest lucru, scopul cărții fiind de a releva „un anumit **model stilistic** [subl. aut.], propriu unei epoci ori unui curent literar”<sup>21</sup>.

**3.5. Categoria afectivității în poezie este tema a două contribuții științifice valoroase ale aceleiași autoare: *Lexicul afectivității și poezia românească din secolul XX* și *Metafora afectivității în poezia românească*.**

Despre *limbajul afectiv*, sursă importantă a expresivității, s-a scris mult. *Afectivitate* înseamnă, pe scurt, manifestarea sensibilității, a sentimentelor; este „emoție exprimată într-un enunț”; „o categorie de stări emoționale, care au ca rezultat modificări în uzul lingvistic normal (neutru expresiv)”<sup>22</sup>.

**3.5.1. *Lexicul afectivității și poezia românească din secolul XX***<sup>23</sup> prezintă un *corpus al afectivității/ al sentimentelor (LxAf)*, excerptat din opera unor scriitori români consacrați. După cum mărturisește autoarea în *Introducere. Lexicul afectivității în limbajul poetic*<sup>24</sup>, punctul de plecare l-a constituit selectarea unui corpus al afectivității din poezie, din perioade/ curente diferite, nu din dicționare. S-a optat pentru această variantă din mai multe considerente: amplificarea numerică a *LxAf*, densitatea diferită, lărgirea nr. de contexte literare, interferențele semantice, descoperirea unor rețele asociative ș.a. Studiul demonstrează posibilitatea de „migrare a termenilor” de la un autor la altul, de la o perioadă la alta.<sup>25</sup>

Lucrarea reprezintă un capitol de stilistică aplicată, în stilul Mihaelei Mancaș. În capitolele II și III, „se investighează” un corpus vast, eterogen, explorându-se următoarele câmpuri semantice: *tristețe – suferință* vs *veselie – fericire*, în poezia interbelică, neo- și postmodernă. Corpusul este alcătuit din nume de afecte, iar sinteza cercetării din capitolul al II-lea se regăsește în *Anexă*.

În urma analizei stilistice a textelor literare selectate, cercetătoarea a remarcat predilecția scriitorilor pentru clasa substantivelor și a adjectivelor, precum și pentru clasa abstractelor. Analizei textuale i se alătură perspectiva comparativ-diacronică.

**3.5.2. În *Metafora afectivității în poezia românească***<sup>26</sup>, „Fenomenul literar este examinat din perspectiva stilisticii estetice, cu limitare, de data aceasta, la studiul

<sup>21</sup> Idem, *Prefață*, în *Limbajul artistic românesc modern. Schiță de evoluție*, p.5-6.

<sup>22</sup> *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Nemira, 2005, p.31.

<sup>23</sup> Mihaela Mancaș, *Lexicul afectivității și poezia românească din secolul XX*, București, Editura Universității din București, 2014.

<sup>24</sup> *Ibidem*, p.9.

<sup>25</sup> *Ibidem*, p.10.

<sup>26</sup> Idem, *Metafora afectivității în poezia românească*, București, Editura Universității din București, 2020.



unui trop deosebit de rafinat, la prezentarea structurii complexe a metaforei afectivității în creații lirice românești.<sup>27</sup> (de la poezia premodernă până la poezia primei jumătăți a secolului al XX-lea). Abordarea diacronică demonstrează modul în care metafora afectivă s-a transformat. Sincronic, metafora a fost cercetată din mai multe unghiuri: construcție gramaticală, valori și câmpuri semantice, reliefându-se numeroase contexte metaforice și inovații stilistice. Particularități, tipologie, funcții, contextualizare, dinamică afectivă – toate demonstrează rolul metaforei în exprimarea afectivității, în construirea textului literar românesc, în diverse perioade.

În opinia Mihaelei Mancaș, metafora afectivității este „o constantă imuabilă a poeziei”, un „criteriu de poeticitate”<sup>28</sup>. În opera literară, acest trop de mare rafinament devine un „pivotal al discursului liric”<sup>29</sup>, indiferent de epocă sau de notele distinctive ale autorilor.

#### 4. Concluzii

Opera lingvistică a Mihaelei Mancaș vorbește de la sine, fiind remarcabilă sub mai multe aspecte, dintre care notăm: caracterul interdisciplinar, relevanța comentariului stilistic, atenția acordată analizei (con)textuale și selectării corpusului.

Meritele Domniei Sale ca lingvist consacrat, dar și ca dascăl de excepție (profesor emerit al Universității din București) au fost recunoscute prin editarea volumului omagial *Text și discurs. Omagiu Mihaelei Mancaș*<sup>30</sup> (cuprinde 57 de studii), în paginile cărui regăsim nume reprezentative pentru lingvistica românească (Solomon Marcus, Alexandru Niculescu, Angela Bidu-Vrăncianu, Grigore Brâncuș, Florica Dimitrescu, Valeria Guțu Romalo, Gheorghe Chivu, Emil Ionescu, Camelia Stan, Gabriela Pană Dindelegan, Rodica Zafiu ș.a.). Deși doar două texte publicate în volumul omagial sunt despre Mihaela Mancaș, în alte 12 studii regăsim numele cercetătoarei la *Referințe bibliografice*, fapt ce dovedește recunoașterea meritelor. Semnalăm și apariția în 2021 a două volume cu titlul *Limbă, societate, cultură. În onorarea Liliana Ionescu-Ruxândoiu și Mihaela Mancaș*<sup>31</sup>.

Stilistica literară și istoria limbii române literare rămân principalele domenii de studiu ale Mihaelei Mancaș, fiecare lucrare purtând însă amprenta perioadei în care a fost scrisă. Întreaga sa operă, care potențează ideea că stilistica literară este domeniul de afirmare a relației armonioase dintre literatură și lingvistică, realitate susținută și de academicianul Solomon Marcus<sup>32</sup>, constituie un tezaur lingvistic pe care l-am valorificat în propriile cercetări, regăsindu-se în lista bibliografică a

<sup>27</sup> Valerica Sporiș, *REVIEW: Mihaela Mancaș. Metafora afectivității în poezia românească*, în *Transilvania*, nr.11-12, 2021, p.132.

<sup>28</sup> Mihaela Mancaș, *Metafora afectivității în poezia românească*, p.254.

<sup>29</sup> *Ibidem*, p.247.

<sup>30</sup> *Text și discurs. Omagiu Mihaelei Mancaș*, editori: Oana Chelaru-Murăruș, Maria Cvasnii-Cătănescu, Claudia Ene, Camelia Ușurelu, Rodica Zafiu, București, Editura Universității din București, 2011.

<sup>31</sup> *Limbă, societate, cultură. În onorarea Liliana Ionescu-Ruxândoiu și Mihaela Mancaș*, vol. I-II, editori: Oana Chelaru-Murăruș, Mihaela-Viorica Constantinescu, Claudia Ene, Gabriela Stoica, Andra Vasilescu, București, Editura Universității din București, 2021.

<sup>32</sup> Solomon Marcus, *Mihaela Mancaș: Literatura ca fapt de limbaj*, în *Text și discurs. Omagiu Mihaelei Mancaș*, p.13.

cursurilor și a contribuțiilor mele științifice în domeniul stilisticii și al gramaticii expresive. Dacă ar fi să definesc personalitatea lingvistică a Mihaelei MANCAȘ în câteva cuvinte, aș menționa: *perseverență, meticulozitate și rafinement*.

## Bibliografie

- BIDU-VRĂNCEANU, Angela; CĂLĂRAȘU, Cristina; IONESCU-RUXĂNDOIU, Liliana; MANCAȘ, Mihaela; PANĂ DINDELEGAN, Gabriela, *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Nemira, 2005.
- CHELARU-MURĂRUȘ, Oana; CONSTANTINESCU, Mihaela-Viorica; ENE, Claudia; STOICA, Gabriela; VASILESCU Andra (ed.), *Limbă, societate, cultură. În onoare Liliana Ionescu-Ruxăndoiu și Mihaela Mancaș*, vol. I-II, București, Editura Universității din București, 2021.
- CHELARU-MURĂRUȘ, Oana; CVASNÎI-CĂTĂNESCU, Maria; ENE, Claudia; UȘURELU, Camelia; ZAFIU, Rodica (ed.), *Text și discurs. Omagiu Mihaelei Mancaș*, București, Editura Universității din București, 2011.
- MANCAȘ, Mihaela, *Dicționar de stilistică: poetică, retorică, naratologie, versificație*, București, Editura Spandugino, 2022.
- IDEM, *Lexicul afectivității și poezia românească din secolul XX*, București, Editura Universității din București, 2014.
- IDEM, *Limbajul artistic românesc în secolul al XIX-lea*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- IDEM, *Limbajul artistic românesc în secolul XX*, București, Editura Științifică, 1991.
- IDEM, *Limbajul artistic românesc modern. Schiță de evoluție*, București, Editura Universității din București, 2005.
- IDEM, *Metafora afectivității în poezia românească*, București, Editura Universității din București, 2020.
- IDEM, *Stil și stilistică. Studii*, vol. I-II, București, Editura Universității din București, 2022.
- IDEM, *Stilul indirect liber în româna literară*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1972.
- IDEM, *Tablou și acțiune. Descrierea în proza narativă românească*, București, Editura Universității din București, 2005.
- MARCUS, Solomon, *Mihaela Mancaș: Literatura ca fapt de limbaj*, în *Text și discurs. Omagiu Mihaelei Mancaș*, București, Editura Universității din București, 2011, p.13.
- SPORIȘ, Valerica, *Mihaela Mancaș and the Stylistics of the Literary Text*, în *Book of Abstracts. Scientific Session of University Academic Staff*, nr. 5, Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade”, Târgu Mureș, 2022, p.74.
- IDEM, *REVIEW: Mihaela Mancaș. Metafora afectivității în poezia românească*, în *Transilvania*, nr.11-12, 2021, p.132-133.
- ZAFIU, Rodica, *Păcatele limbii: Tablouri în mișcare*, în *România literară*, nr.41, 2005 ([https://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/tablouri\\_n\\_micare](https://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/tablouri_n_micare)).
- Spandugino® Podcasts – *Reziliența prin cultură. DIALOGURI ȘI REPERE: Mihaela Mancaș - Dicționar de stilistică*, 9 decembrie 2022 (<https://www.youtube.com/watch?v=zYitmATcAgQ>); [https://edituraspandugino.ro/evenimente?event\\_id=80](https://edituraspandugino.ro/evenimente?event_id=80)).